

KOMPOST

Strakonický měsíčník o ochraně přírody

listopad 2018

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

i v měsíci svádějícím k odpočinku vám přinášíme zásobu nových informací. Takových, které budou spíše vybízet k aktivitě. Mnohokrát jsme se již zmiňovali o nerovnováze špatných a dobrých environmentálních zpráv i o rozevřajících se nůžkách zájmu a nezájmu o ekologická témata. V úvodníku listopadového čísla přinášíme trojlístek novinek, které by mohly tento

Z obsahu tohoto čísla:

O provizorní záchraně stasisců.....	2
Teplotní záznamy z měření dne 31. 7.....	3
Hambach - symbol energetické.....	4
Dostihy: zábava pro bohaté lidi.....	5
Přirozená obnova v NP Šumava.....	6
Melodie - to není jen la-la-la.....	7
Mezinárodní výměna mládeže v.....	8
K ukrácení čekání na revitalizaci.....	9
Nepřítel čalounic.....	10
Hurá na výlet s Envirokopem - 17.....	10
Vědomá žena.....	11
Večer s dokumentem - 57. díl.....	11
Farley Mowat: Vlci.....	15
Ekosystémové služby a funkce lesů.....	16
„...Když se proti sobě na koních...“.....	17
Listopad očima Jirky Wagnera.....	18
Asistent.....	18
Zavařování.....	19
Ohlédnutí za ochutnávkami Veget.....	20

nepoměr alespoň trochu posunout ve prospěch toho lepšího. Mají jeden společný jmenovatel. Jedná se o poměrně zásadní záležitosti, leč jsou zatím ve fázi papírového návrhu. Potenciál konkrétních změn „v terénu“ budou mít až ve chvíli, kdy nejen úspěšně projdou legislativním soukolím, ale také budou implementovány do praxe. Z mého pohledu jde o oblasti, které se často objevují ve veřejných diskuzích a zároveň tedy jde o důkaz, že i pouhé šíření informací má v dnešní elektronické době velký význam.

O tématu plastových odpadů jsme psali již mnohokrát. Vězte tedy, že 26. 10. podpořil Evropský parlament zákaz některých plastových výrobků na jedno použití (více viz [zde](#)). Na problematiku mizejících druhů z naší zemědělské krajiny zareagovala Asociace soukromého zemědělství. Předložila návrh ke zmenšení maximální

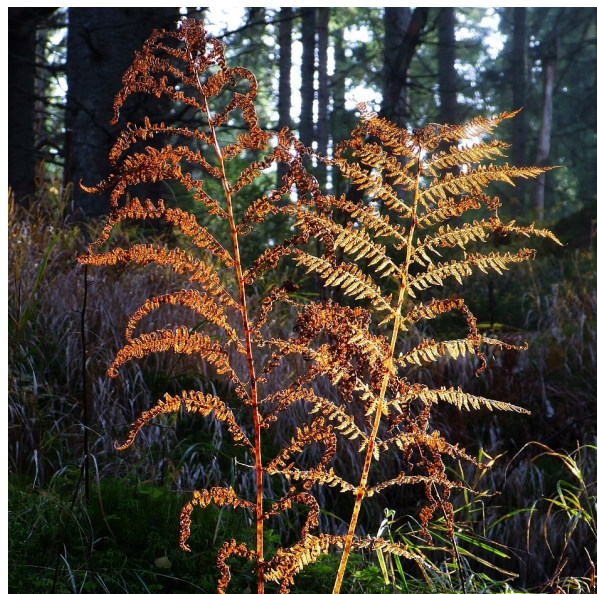

Foto Roman Szpuk

plochy monokultur na 30 hektarů, který byl přijat Ministerstvem zemědělství ([zde](#)). A do třetice - po dlouhodobém upozorňování na nevhodné podmínky cirkusových zvířat se rýsuje zákaz jejich využívání (u tzv. divokých druhů - viz [zde](#)). Všechny tři oblasti budeme nadále sledovat a o jejich vývoji vás včas poinformujeme. Jsou určitě důkazem, že se hýbají nejen věci samotné, ale zejména jejich vnímání veřejností. A to je vždy nezbytnou podmínkou pro to, aby se tato tendence projevila i na politické úrovni.

Přejeme vám světlý listopad, váš Kompost. -jj-

Reakce, příspěvky, odběr: jan.juras@knih-st.cz

Archiv čísel: www.knih-st.cz/kompost

Ohlédnutí

O provizorní záchraně statisiců

Tento krátký hořkosladký příběh bude vyprávět o jedné velké záchranné operaci, která vůbec nemusela proběhnout. A to ze třech diametrálně různých důvodů. Takže si můžete sami vybrat, jestli to, co se odehrálo, je vlastně dobře, špatně nebo něco úplně jiného. V hlavní roli budou rybník Mrhal nedaleko Českých Budějovic, kolonie statisiců až miliónů měkkýšů uvězněných na jeho březích a lidé, co se kolem události točili (zpráva v tisku např. [zde](#)).

Nejprve k samotnému rybníku. Slouží jako rekreační a sportovně-rybářský, naposledy byl vypouštěn v roce 1961 a z těchto důvodů je výjimkou v záplavě produkčně využívaných nádrží. Takové podmínky daly kromě poměrně čisté vody vzniknout i obří kolonii sladkovodních mlžů. Tedy v uvozovkách první důvod pro náš příběh. Při pravidelném vypouštění rybníka by tak velká kolonie neměla šanci ani ke vzniku, natož na udržení.

Protože před nedávnem začala hrází Mrhalu prosakovat voda, nařídil Odbor životního prostředí v Českých Budějovicích její opravu. Ta měla proběhnout už na podzim loňského roku (viz [zde](#)) a měl jí předcházet biologický průzkum lokality. Ten na místě bohužel neproběhl, takže nikdo příliš netušil, co se pod hladinou skrývá. Osobně si myslím, že pokud by to bylo známo, nemusel záchranný transfer probíhat tak chaoticky, jako jsme toho byli svědky. Jelikož se stav hráze letos začal zhoršovat až do té míry, že hrozilo její protržení a musel být vyhlášen první stupeň povodňového nebezpečí, v září letošního roku započalo vypouštění rybníka (druhý důvod, proč bylo nutné na místě zakročít). A tak se na suchu octly k pohybu hůře vybavené druhy zvířat – zejména mlži (škeble rybníčná, velevrub nadmutý a malířský) a podle všeho i pod kameny vegetující raci. Na celou záležitost byly upozorněny příslušné instituce - ČIŽP a AOPK (což je třetím důvodem, proč mohlo k záchranné akci vůbec dojít) a věc se dostala do éteru.

Foto -vh-

V prvních dnech probíhal záchranný transfer v omezeném okruhu (zejména místních) dobrovolníků, ale na základě velikosti kolonie bylo jasné, že to nebude stačit. Zlom nastal až ve chvíli, kdy byla informace s prosbou o pomoc „rozštělena“ prostřednictvím sociálních sítí. Ve čtvrtek 27. 9. už na místě operovalo několik desítek sběračů. Sběrání měkkýšů byli nejprve v lodkách odváženi do zbývající vody uprostřed rybníka. Později pak probíhal rozvoz do okolních nevypouštěných rybníků a také do řek Malše a Vltavy. Z tohoto důvodu byli živočichové provizorně tříděni na velevruby (z velké části v. nadmutý, v menší míře pak v. malířský) a škeble rybníčné.

V počtu čtyřech dobrovolníků ze ZO ČSOP Strakonice jsme se na místo vypravili v pátek 28. 9. Při prvotním prozkoumání místa a zjištění situace nás nenapadlo nic jiného než pojem „ekologická katastrofa“. Mlžů bylo v některých místech tolik, že se mezi nimi nedalo skoro ani procházet. Na druhou stranu musím ocenit úsilí několika lidí z AOPK, kteří se snažili záchrannou operaci na místě koordinovat. Ta by jinak probíhala až příliš živelně a kromě zbytečně vykonané práce by mohla naděje živočichů na přežití ještě snižovat. Dalším pozitivem zásahu byl počet lidí, které se podařilo díky intervenci na tolik kritizovaném facebooku svolat (alespoň v něčem je dobrý). Podle mého odhadu se jich sešlo kolem stovky.

Na základě několika v minulosti absolvovaných transferů (na řekách Otavě a Vltavě) jsme mohli využít našich zkušeností a osvěžit si rozpoznávání jednotlivých druhů při jejich třídění. Také díky slunnému počasí a partě podobně naladěných lidí byl pobyt v zápáchajícím bahně poměrně příjemně stráveným dnem. Jen za pátek bylo do jiných vod převezeno několik desítek beden měkkýšů. Počet jedinců tak může být za celý transfer v řádech statisiců až miliónů.

Nezbývá, než doufat, že se velké části zvířat v nových lokalitách podařilo přežít. Podle informací, které se nám podařilo získat z českobudějovického OŽP, by rybník neměl být vypuštěn zcela a provizorní hrázka, se kterou je počítáno v projektové dokumentaci, by měla po dobu opravy zachovat zbytkové množství vody. Doufejme, že to bude živočichům ponechaným v rybníku stačit, protože kvůli mocnosti bahna vprostřed nádrže bude nejspíš další transfer nemožný. Jestli přežijí, za vhodných podmínek by mohli po napuštění rekolonizovat celou nádrž.

Také bychom si přáli, aby podobných událostí bylo do budoucna co nejméně, a když se to i přesto stane, aby byly pokud možno transparentní (i když z toho mohou být

komplikace a práce navíc) a aby se vždy našlo podobné množství nadšenců, kteří přispěchají na pomoc.

Jiné ohlédnutí za touto akcí si můžete přečíst [zde](#). -jj-

Teplotní záznamy z měření dne 31. 7. 2018

Ke konci měsíce července proběhly sdělovacími prostředky reportáže na téma teplotních měření v našem hlavním městě, Praze. A úloze městské zeleně na zlepšování mikroklimatu ve městech. Skoro slova k zamyšlení.

Jenže Praha je místo našemu podšumavskému městu takřka 110 km vzdálené - a co bylo zjištěno a platí tam, nemusí platit ve Strakonících. Tento skoro fakt svádí k provedení vlastního zjištění. Takže jsem se dne 31. července 2018 vydal, místo do stínu bytu či k vodě, do ulic s digitálním infra-teploměrem značky POWERFIX Profi, Model HG03067. Toto zařízení je schopno měřit bezdotykově povrchovou teplotu předmětů na základě infračerveného záření. Měření jsem prováděl od 17 do 18 hod. SELČ a snažil jsem se nehladat extrémy, ale místa, kde se lidé pohybují. Teplota vzduchu byla 32 °C. Zjištění jsou uvedena v následující tabulce:

Místo	Teplota (°C)	Poznámka
Čelakovského ulice, COOP	47,7	Asfaltový povrch silnice, plný osvit sluncem
Čelakovského ulice, COOP	37,1	Asfaltový povrch silnice, kropený, plný osvit sluncem
Čelakovského ulice, COOP	44,2	Zámková dlažba, plný osvit sluncem
Čelakovského ulice, COOP	43,7	Plášť budovy, šikmé slunce
Rennerovy sady	32,7	Dětské hřiště, drobné oblázky u hopsadla, plný osvit sluncem
Rennerovy sady	29,6	Kůra stromu u dětského hřiště, houpaček, stín
Rennerovy sady	26,8	Asfaltový chodníček u Rennerova pomníku, polostín
Čelakovského ulice	34,1	Zámková dlažba, polostín parčíku mezi domy
Čelakovského ulice	27,9	Trávník, polostín parčíku mezi domy
Velké náměstí	38,6	Lavička, dřevěná deska naproti bufetu, polostín stromu
Velké náměstí	41,1	Lavička, dlažba před ní, polostín stromu
Velké náměstí	28,9	Kamenná dlažba u rozprašovače vody na kruhovém objezdu, plný osvit sluncem
Velké náměstí	37	Plášť budovy MÚ vedle vchodu
Velké náměstí	44,9	Asfalt, parkoviště před MÚ
Bavorova ulice	30,1	Mez pod keři tisů, plný osvit slunce, rostlinný pokryv
Bavorova ulice	43	Chodník pod mezí, plný osvit slunce
Bavorova ulice	38,4	Schody k MDK, plný osvit slunce
Bavorova ulice	42,2	Vstupní portálové schody MDK
Bavorova ulice	38	Prostor před solitérním smrkem pichlavým, tráva, plný osvit slunce
Bavorova ulice	29,4	Prostor před solitérním smrkem pichlavým, tráva, polostín
Tržnice u sv. Markéty	38,7	Prostor okolo rozprašovače, plný osvit slunce
Tržnice u sv. Markéty	31,3	Prostor za stánky, polostín stánku
Vchod kostela sv. Markéty	23,8	Uvnitř kostela
Zedř kostela sv. Markéty	27,4	Bílá stěna, přímý osvit
Mlýnský náhon	22,6	Stín metasekvojí a přítomnost vody
Mlýnský náhon	30,4	Nedaleko lávky u smuteční vrby, přímé slunce
Ellerova ulice	37,9	Zámková dlažba budovaného parkoviště
Ellerova ulice	32,6	Tráva mezi trnovníky u budovaného parkoviště, stín
Ellerova ulice	23,1	Teplota řeky Otavy Na Křemelce
U Náhonu	25,8	Prostor mezi nově postavenými domy a náhonem, stín a voda
Mlýnská ulice	39,7	Asfalt, polostín nové výsadby stromů

Pro zamýšlení ještě uvádím něco hodnot z následujícího dne 1. 8. 2018 4:30 SELČ:

Místo	Teplota (°C)	Poznámka
Čelakovského ulice	21,3	Asfaltový povrch silnice, plný osvit sluncem ve dne
Čelakovského ulice	17,3	Mikroparčik s keři
Čelakovského ulice	20,4	Plášť budovy, plný osvit sluncem odpoledne
Čelakovského ulice	19	Teplota vzduchu

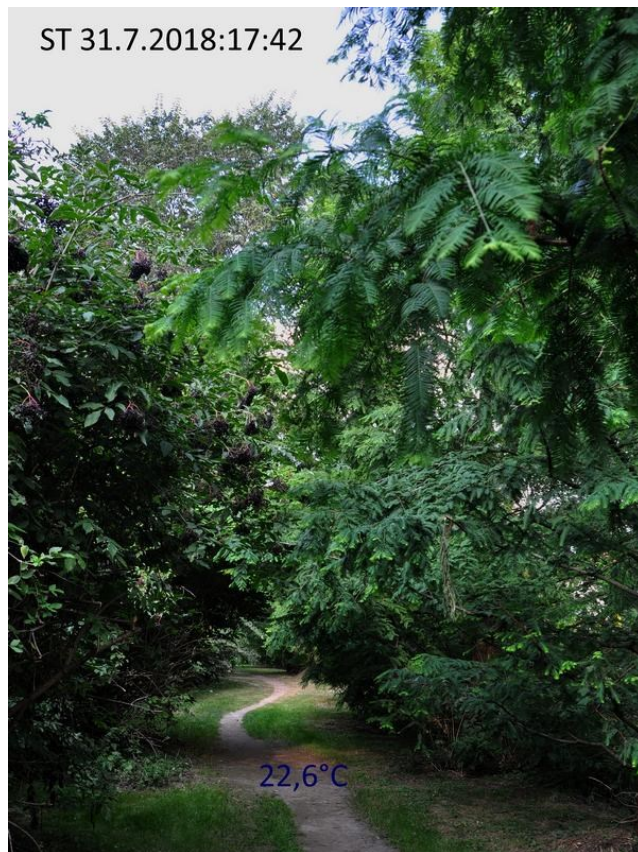
Co k daným výsledkům napsat?

Mezi mnoha faktory, které ovlivní teplotu podkladu, se bude zřejmě velkým dílem účastnit materiál, jeho barva, expozice vůči slunci, přítomnost vodního prvku a také (což je někdy nerado slyšeno) i přítomnost keřů a stromů. Tam kde keře a stromy byly, a zejména s vodním prvkem, je snížená teplota povrchu dle mého názoru prokazatelná. Že jde o jedno jediné měření, které je možno zpochybnit, jsem si vědom, ale pro jistotu uvádím ještě odkaz na zjištění někoho jiného, třeba [zde](#).

Posouzení je pak na čtenáři samotném. -vh-

Velké náměstí ve Strakonících, foto -vh-

Pěšina mezi areálem Moira a Mlýnským náhonem, foto -vh-

Překopávky

Hambach – symbol energetické revoluce?

Ještě nestačila utichnout kauza Bělověžského pralesa a korektní weby (opět vyjma masových médií) věnují pozornost boji o záchranu lesa dalšího (např. [zde](#)). Při bližším pohledu zjišťujeme, že se přes všechny hodnoty porostu jedná především o boj symbolický, ale o to s větším poselstvím pro celou společnost.

Hambašský les nedaleko Kolína nad Rýnem starý okolo 12 tisíc let je od 70. let minulého století ve vlastnictví energetické společnosti RWE. Z původní rozlohy přes 4000 hektarů v současné chvíli z důvodu rozšiřování hnědouhelného dolu zbývá již jen něco okolo 200 hektarů. Přesto se zbývající les stal doslova symbolem boje za životní prostředí a proti globální změně klimatu. Německo, které se jeví v rámci celého světa jako jedna z nejprogresivnějších zemí v systematických změnách v oblasti energetiky, si tak zvolilo černého Petra v podobě legitimizace postupu soukromé korporace v rozporu s veřejnými zájmy i s názorem většinové společnosti. V době, kdy Německo finalizuje své konkrétní kroky k dosažení závazků pařížské klimatické konference, tak současně prostřednictvím policie a v zájmu ochrany „soukromého majetku“ napomáhá kroku, který je k tomuto cíli v příkrém rozporu. Boj o záchranu zbývajících 10 % Hambašského lesa se stává přímým protestem veřejnosti proti kapitalismu jako takovému.

Odpor proti kácení, který doposud probíhal široké veřejnosti spíše skrytě, se

v posledních týdnech mění v jednu z největších environmentálních kampaní historie. K virtuální formě protestu se prostřednictvím podpisu petice přihlásilo přes tři čtvrtě miliónu lidí. Demonstrace u Kolína nad Rýnem se o prvním říjnovém víkendu zúčastnilo kolem 50 000 lidí (viz [zde](#)). K oběma způsobům protestu se připojily i české ekologické organizace. Vznikla česká verze petice ([zde](#)), demonstrovalo se u německého velvyslanectví v ČR (více viz [zde](#)). Již několik let probíhá v lese samotným dlouhodobá blokáda – jsou udržována stromová obydlí. A přestože s likvidací lesa nesouhlasí podle průzkumů 75 % Němců, posvětila politická reprezentace rozsáhlou policejní operaci, která měla v září les od aktivistů „vyčistit“ a připravit jej k podzimnímu kácení ([zde](#)). Do akce bylo povoláno několik tisícovek těžkooděnců, což je mnohonásobně více než např. při průvodech neonacistů německými městy (viz [zde](#)). Zajímavou reportáž z vyklízení lesa si můžete přečíst [tady](#). Německá policie se tak nechtěně dostala do pozice soukromé ochranky podnikatelských zájmů průmyslového subjektu. Navíc v rozporu se zájmy veřejnými.

Foto Enrique Montero (CC BY-NC-SA 2.0)

Na začátku října dorazila zpráva, která představuje v událostech radikální obrat. Vyššímu správnímu soudu v Münsteru byla kvůli složitosti kauzy postoupena žaloba organizace Přátelé Země. Ten nařídil zastavení kácení Hambašského lesa do doby, než bude o žalobě rozhodnuto (viz [zde](#)). Les tak pravděpodobně přečká letošní zimu bez úhony. Jak to s ním bude dál, zůstává prozatím nezodpovězenou otázkou.

Je jasné, že celá kauza není ani v nejmenším černobílá a mění se ve velké politikum. Do diskuze vstupují názory na konkrétní provedení odstupu Německa od fosilních paliv – zvláště v souvislosti s útlumem jaderné energetiky. O to více se však ukazují, nakolik je tato otázka věcí veřejnou. Rozměry odporu dost možná překvapily všechny, kdo o postupu proti němu rozhodovali. A událost je názornou ukázkou, jak klíčové je veřejné mínění i konkrétní zapojení na úrovni jedinců. Pokud máme věřit, že ještě existuje šance na změnu ve vývoji globální ekologické krize, Hambach je určitou nadějí. *-jj-*

Dostihy: zábava pro bohaté lidi

Smrt na Taxisu? Stejně riziko, jako když jedete v autě po dálnici. To řekl zpravodajskému serveru Seznam.cz správce trati Velké pardubické Jiří Janda po letošním ročníku, ve kterém přišel o život devítiletý valach Vicody. Myslíte to vážně, pane Jando? Opravdu chcete stavět auto a koně na stejnou příčku?

Do práce ve dvou letech

Je známou věcí, že dostihoví koně začínají pracovat velmi brzo. Často se seznamují s dostihovou dráhou už ve dvou letech. Kůň ve dvou letech je pořád ještě hříbě. Jeho fyziologická přeměna v dospělého koně končí kolem čtvrtého roku života.

Bohužel, narodíte-li se jako dostihový kůň, zřejmě už budete mít ve čtyřech letech za sebou několik rovinových dostihů a zcela jistě i nějaké to zranění, v lepším případě půjde „jen“ o následky přetrénování.

Pokud vám to poběží dobře, čekají vás ještě tak dva roky na rovině a pak s trochou štěstí půjdete do chovu. Ačkoliv o tom, zda je štěstí být kobyloou v chovu, kde můžete devět dní od porodu jednoho hříběte s klidem čekat druhé, můžeme s úspěchem pochybovat.

Stane-li se z vás stepler, vaše dostihová kariéra se prodlouží. Česká dostihová legenda Železník závodil ještě ve 14 letech.

Stres, stres, stres

Stres závodního koně začíná už doma nakládáním do kamionu. Jste-li kůň citlivý a potřebujete-li trochu víc času, pravděpodobně vás naloží násilím. Na vaše extempore prostě není prostor.

Pak vás složí někde v cizích boxech, kde je kopice nových koní, lidí, vzruchů a než přivyknete, budete mít nervy v kýblu, opotíte se, možná se pořádně nevyspíte a druhý den (někdy i ten samý den) už vás ženou na veterinární prohlídku a do tréninku. Stres, kam se podíváte.

U dostihových koní je však stres žádoucí. Bez přidělu stresu vám to nebude tak dobře utíkat. I takovou větu můžete slyšet z úst někoho, kdo si říká koňák. Mně je z takové věty na zvracení. Tím spíš, že tenhle výrok najdete v něčem, co se tváří jako odborný článek, který si klade za cíl vyvrátit mýty o dostizích a obhájit Velkou pardubickou.

Na Velké pardubické jsem asi před deseti lety jako host byla. Na tribunách vládla sváteční nálada, dámy v kloboucích, vedly se debaty, kdože bude favorit příštího dostihu... Do téhle chvíle si říkáte, že je to do-

cela hezká společenská událost. Jenže pak slezete dolů k paddockům a v očích koní vidíte odevzdanost, rezignaci, zoufalství. To „nahore“ a to „dole“ jsou úplně jiné světy. Světy, které se zřejmě nikdy nepotkají. Mimochodem, na samotné Velké pardubické se údajně prosází tři miliony korun...

Když se zranění léčí kulkou do hlavy

Řekne-li se dostih, asi každému se asociuje zlomená noha. I když se najdou případy, kdy kůň podstoupí operaci a následně dožije v poklidu na pastvinách, takových situací je málo. Za prvé léčení zlomeniny nohy je velmi nákladné a za druhé dost

Jeden ze způsobů uždění klusáckého koně, foto CCO

rových koní v Německu a několikrát jsem se s tím setkala, i když ne v takovém rozsahu jako na zveřejněné fotce. Jezdce to moc nezajímalo, podle něj je to normální.

Žijeme ve zvrácené době

Kolem koní se pohybují skoro dvacet let a za tu dobu jsem zažila ledacos. Že bych vídala běžně koně krváčet z nozder, to vážně ne. Naprosto běžné ale je, že lidé berou koně jako prostředek zábavy. A je úplně jedno, zda jsou to dostihy, parkury, rodea či hobby ježdění.

O tom, proč by měly být dostihy zrušené, se dá napsat nespočet stránek (o tom, proč zrušit i další jezdecké disciplíny třeba zase příště). Jeden z důvodů řekl i sám Jiří Janda: „*Žijeme ve zvrácené době, kdy společnost nechává spát a umírat lidi pod mostem a psům staví vyhřívané útluky. Samozřejmě, že je zde vyšší riziko zranění než v rovinových dostizích. Žádné dostihy se finančně nevyplatí, a pokud se budeme bavit o dostizích obecně, tak to vždy byla, je a bude zábava pro bohaté lidi,*“ uzavřel. Přesně takhle lidé v jezdeckém světě často vnímají svět. A nejen svět koní. **Darina Vernerová**

Přirozená obnova v NP Šumava – ještě významnější fenomén, než jsme čekali

V letech nedávno minulých, kdy republikou rezonoval víceméně politický konflikt o způsobu reakce na kůrovcový žír v NP Šumava, probíhala paralelně o něco kultivovanější diskuze o tom, jaký význam má pro zdejší lesní ekosystémy přirozená obnova. Tento fenomén byl v lepších případech zlehčován, v těch horších dezinterpretován jako cílená snaha ponechat „mrtvý“ les svému osudu a proměnit tím Šumavu v poušť. Na problematiku těžby stromů v 1. zónách parku upozornily již před koncem tisíciletí první blokády přímo v terénu. Mediálně více sledované byly až ty v roce 2011 v lokalitě Na Ztraceném (viz dokument na str. 11) a u Ptačího potoka. Události se daly do pohybu poté, co se v roce 2007 Šumavou prohnal orkán Kyrill, následován kůrovcovou gradací. Svým způsobem tato náhlá disturbance urychlila nejen částečnou "generační" obměnu lesa, ale začala viditelněji poukazovat na mocnou sílu přirozené obnovy. Pochod, u kterého se velmi často spekovalo nad jeho fungováním, rychlostí, kvalitou a konkurenceschopností ve srovnání s umělým zalesňováním.

Zanedlouho po Kyrillu byl zahájen rozsáhlý projekt biomonitoringu ploch ponechaných samovolnému vývoji. Cenné plody tohoto výzkumu sklídili pracovníci NP v letošním roce. Výsledky předčily snad veškerá očekávání. Nejen čísla dokazující obrovskou sílu přírodních mechanismů byla zveřejněna správou parku v srpnu letošního roku. Tiskovou zprávu k uvedenému projektu probíhajícímu na 1111 pokusných plochách si můžete přečíst [zde](#). Podrobnější případovou studii jedné z bezzásohových lokalit u jezera Laka pak [tady](#).

Které konkrétní poznatky výzkum přinesl? Nejvýznamnějšími jsou bezesporu samotné počty semenáčků. V průměru jich na sledovaných plochách odrostlo přes 6000 na hektar. A to se jedná o průměrnou hodnotu i se započtením ploch primárního bezlesí, kde k přirozené obnově téměř nedochází. Nejlepších výsledků s počty kolem 100 000 stromků na hektar dosáhly plochy u hradu Kunžvart nebo v Novém Údolí.

Tyto údaje získávají na významu ve chvíli, kdy si uvědomíme, že průměrný počet sazenic při umělé obnově hospodářského lesa je kolem 3000. Na Šumavě tak na mnoha místech počet semenáčů z přirozené obnovy několikanásobně převyšuje počet vysazených stromků. Za předpokladu, že bychom tento poměr rozšířili na celou Šumavu, došli bychom k závěru, že umělá výsadba přispěla pouhými 3 % k celkovému počtu nových stromů (viz [zde](#)).

Výzkumy nezaznamenaly rozdíly mezi rychlostí růstu stromů z přirozeného zmlazení oproti stromům vysazeným. Přirozená obnova tak nejen šetří nemalé finanční prostředky, ale odolnější porost, který zde vyroste, vzniká za srovnatelnou dobu jako hospodářský les.

Nemalým překvapením je druhové složení přirozené obnovy. Nedochozí zde k posunu směrem k listnatým druhům, který by se dal možná očekávat. Nová generace lesa prakticky kopíruje mateřský porost - smrk je ve zmlazení zastoupen 78,5 %, což svědčí o tom, že se v rámci Šumavy na většině míst nachází stále ještě ve svém klimatickém optimu.

Výzkum doložil také nepostradatelnou roli mrtvého dřeva. Jeho vyšší zastoupení v porostu podporuje přirozenou obnovu jako takovou a vytváří i ideální podmínky pro růst rašeliníku a tedy zadržování vody. Navíc na bezzásahových plochách i po „kalamitě“ přežívá v průměru 20 vzrostlých stromů na hektar. Ty pak tvoří kostru budoucího zmlazení nejen svým genetickým materiálem.

Cenné údaje dlouhodobého monitoringu jsou pozitivní z dvou hledisek. Jednak pro les samotný, neboť mu poskytují šanci na kvalitnější, přírodě vlastní vývoj. Ale co je možná pro jeho budoucnost podstatnější - zásadním způsobem proměňují náhled na dlouhodobé procesy v lesních ekosystémech. Zvláště v těch nejcennějších, kterými Šumava bezesporu je. Pro všechny, kteří vývoj v NP Šumava dlouhodobě sledují, jsou tyto zprávy určitě velkým zadoštíčením. Hlavně proto, že se do odborného tématu opět vracejí i odborné argumenty. **-jj-**

Přirozená obnova u jezera Laka, foto -jj-

Melodie - to není jen la-la-la

Takto krásně se jmenuje stará odrůda jabloně.

Jak stará? Rozhodně starší než já. Mívali jsme v sedmdesátých letech rozložitou nízkou jablůňku s velkými jablky. Jedno na školní svačinu stačilo bohatě. Smiřovalo mě s měsícem září. Sice začala škola, ale zas dozrávala tahle skvělá jablka. Ráno jsem si utrhla jedno čerstvé a položila si je do přihrádky v lavici. Než zazvonilo na velkou přestávku, někdy mi jablko zmizelo, ale nacházela jsem místo něj jiné laskominy, byť ne tak zdravé jako jablko. Pokud nezmizelo, měla jsem skvělou svačinku: Jablko mělo tenkou šustivou slupku - žádný vosk. Při nakousnutí krásně křuplo, šťáva vystříkla. Dužnina byla křehká, ale přitom pevná. (Žádné „bláto“ jako James Grieve, který mám raději na mošt.) Jablko nebylo příliš sladké - bylo „tak akorát“, aby tam zazněly i ostřejší tóny kyselinek. Asi jako u kvalitního moravského bílého vína. Prostě žádná nuda. Nic fádního jako Golden Delicious.

Foto Hanka Synková

Jenže pak jsme se odstěhovali. Pátrala jsem po tom jablku, ale v obchodech měli stabilně pouze jablka zelená, žlutá, červená, voskovaná... a pořád stejná. Nejspíš vybíraná hlavně podle toho, aby vydržela co nejdéle.

To „moje“ jablko bylo zeleno-žluto-červené až s nádechem do červenofialova, podle stupně zralosti, ale rozhodně nebylo jednobarevné. Lehce ojíňené, po vyleštění se ukázalo v plné kráse. Nebylo tedy na delší uskladnění jako „koženáče“ nebo Ontario, ale bylo super „právě ze stromu“. Sklízela jsem podle chuti - s přibývajícím podzimem bylo sladší. Člověk se může orientovat podle zralosti jadérek, já někdy začínala už od bílých. Nejlepší bylo, když jsem si dala pod jablko ruku a zkusila s ním pootočit. Když zůstalo v dlani, bylo to ono.

Léta běžela, vdala jsem se, narodilo se mi dítě... a po jablku už jsem nepátrala. Až po letech jsem si všimla zajímavého úkazu: u příbuzných na staré zahradě jeden starý strom měl jednu větev, kam si chodila pro jablíčka i dvě děvčata z příbuzenstva. Na tom by nebylo nic divného, ale děvčata měla něco společného:

alergii na jablka. Krom jablek z této větve! Jak to, že tohle jablko jíst mohou, lámala jsem si hlavu. Zkoušela jsem to podivuhodné jablko, chutnalo mi. Něco mi připomínalo... Bylo tedy maličké, ve srovnání s tím velkým co jsem znala z dětství, ale zajímalo mě. Obrátila jsem se na pomologa, s nímž jsem se znala z dob mého působení v rozhlase, na RnDr. Stanislava Pelešku. Vzorky jablka identifikoval jako starou odrůdu Melodie. Nejspíš ji můj strýček kdysi narouboval na jednu větev té své jabloně. Možná že použil roub z té naší někdejší jabloně. Dr. Peleška mi slíbil, že až pojedou na nějakou pomologickou akci, že mi nový stromek Melodii přiveze. Asi před pěti lety jsem ji zasadila a už několikrát měla pár jablíček. Letos byla obsypaná.

A ještě dobrá zpráva pro diabetiky - toto jablko je vhodnější pro diabetiky, protože je příjemně navinulé.

A dobrá zpráva pro všechny - toto jablíčko jen málo chutná obaleči jablečnému.

Mám radost, že Melodie je už běžně k dostání v šlechtitelských stanicích. (Krom toho existují společnosti, které se zabývají starými odrůdami všeho možného, co by bylo dobré uchovat. Třeba farma [Uchované semínko](#).)

Jablko je nedocenený „lék“ na všechno možné. Ne nadarmo jsem mu věnovala kapitolu ve své knížce [Všechno je dobré](#). **Hanka Synková**

Mezinárodní výměna mládeže v PROUDu

V termínu 23. - 29. 9. 2018 se v Horažďovicích konal projekt SPROUTS OF CULTURE financovaný programem Erasmus+. Hostitelská organizace Dům dětí a mládeže Horažďovice spolu s polskou organizací INPRO připravila vzdělávací projekt pro týmy mladých z Čech, Polska, Itálie, Španělska a Velké Británie.

Program týdne byl nabitý od rána do večera a část programu si připravili sami účastníci. Nejednalo se o klasickou školní výuku, ale pracovalo se většinou ve skupinkách, vedly se diskuze, připravovaly myšlenkové mapy, na pořad přišla i různá praktická cvičení, debaty a hraní rolí.

Vůbec první diskuzní aktivitou bylo porovnávání názorů mezi účastníky na deset různých tvrzení. Jedním z nich bylo, že do roku 2050 bude většina prodávaných potravin vyrobena v režimu bioprodukce. Angličané tomuto tvrzení věřili, i v malých městech je prý běžné kupovat biopotraviny, nejsou dražší a existuje i síť bezobalových prodejen. Naproti tomu španělská skupina ostře protestovala, biopotraviny jsou zbytečně drahé a u lidí bude při rozhodování o koupi nějakého výrobku stále převažovat jako rozhodující faktor pouze cena. Dále se řešilo, odkud jídlo, které jíme, pochází. Účastníci z italského Milána tvrdili, že nakupují pouze v supermarketech, protože je to rychlé a pohodlné. Naopak polští a čeští studenti měli poměrně jasnou představu o tom, kde se jejich jídlo vzalo a jaké jsou možnosti lokálního nakupování v jejich okolí.

Účastníci se také vypravili do Plzně, kde jim paní Alena Lehmannová představila komunitní zahradu a principy permakultury. Mnozí byli překvapeni, co vše se dá v našich podmínkách bez chemie vypěstovat a co vše se může sníst.

Pro mě osobně byl jedním z nejsilnějších zážitků moment, kdy jedna slečna z Anglie za mnou přišla a děkovala mi za to, že se mohla dotknout půdy na záhonu a vyzkoušet si práci s motyčkou. Říkala, že se často prochází ve svém městě kolem zahrádek jiných lidí a nakukuje přes ploty a závidí jim. Sama jsem měla obavy, že téma vlastního pěstování plodin bude pro studenty příliš jednoduché, ale utvrdila jsem se v tom, že pro mladé z jiných částí Evropy a z jiných poměrů má smysl se i o takových věcech bavit.

Foto Zuzana Jahnová

Ve čtvrtek studenti na téma navázali a v sadu Přírodovědné stanice (jedno z pracovišť DDM Horažďovice) zjistili, že za sklenskou jablečnou moštu stojí hodně práce. A při praktické péči o hospodářská zvířata tamtéž se ne jeden z nich zapotil. Dále se probíraly Cíle udržitelného rozvoje (SDGs), které představují program rozvoje na následujících 15 let (2015 – 2030). Jedná se o 17 cílů, na jejichž formulaci se podílely všechny členské státy OSN. Pro každý cíl je stanoven současný stav a definovány úkoly, na kterých je zapotřebí pracovat. Můžeme jmenovat např. Konec chudoby, Konec hladu, Udržitelná města a obce, Odpovědná výroba a spotřeba, více informací lze nalézt na stránkách OSN. Účastníci se shodli na tom, že všechny cíle jsou potřebné, ale zároveň velmi ambiciózní. Obávají se, že v některých oblastech nebudou naplněny, ale každý posun správným směrem a každá snaha je chvályhodná.

V neposlední řadě si všichni procvičili angličtinu. Díky přítomnosti skupiny z Velké Bri-

tání měli možnost mluvit s rodilými mluvčími, poznali cizí kulturu a sdíleli dovednosti mezi sebou. Vše jim jistě pomůže nalézt v pracovním životě uplatnění, stejně jako certifikát Youthpass, který obdrželi po absolvování programu.

Zajímavým oživením týdne byl úterní mezinárodní večer. Ochutnali jsme Marmite, britskou pomazánku vyráběnou z kvasnicového extraktu, polské karamely Krówki, španělské salámy a italské sýry. Český tým připravil ovocné knedlíky a zelňáky. Kryštof Franci, jeden z účastníků se podělil o své zážitky: „*Je to pro mě obrovská zkušenost. Měl jsem možnost nejen zlepšit svou angličtinu, ale také se zamyslet nad problematikou udržitelného hospodaření. Bylo zajímavé zjistit, jak na dané problémy mohou nahlížet lidé rozdílných kultur a národností.*“

Pro DDM Horažďovice jako hostitelskou organizaci byl tento projekt velkou výzvou. V hlavě máme některá vylepšení a rozhodli jsme se podat v dalším kole projektovou žádost Sprouts of culture 2.0. Držte nám palce.

Výměna mládeže je mezinárodní projekt určený všem mladým lidem. Dvě nebo více skupin se díky ní mohou potkat a pracovat na tématu, které je zajímavé, zároveň tak poznat nové lidi, získat zajímavé zážitky a něco nového se naučit. Prostřednictvím výměny se tedy mladí lidé osobnostně rozvíjejí. **Zuzana Jahnová**

K ukřácení čekání na revitalizaci Staré řeky

O potřebě a plánovaném projektu revitalizace Staré řeky (slepého ramene Otavy východně od Strakonice) jsme v našem časopise psali již od jeho samotného vzniku (např. [č. 4/2012](#) – str. 11). Velmi cennou lokalitu v současné době sužuje (a rozměrově zužuje) její zameškování, které bylo akcelerováno letošním suchem a horkem. Dochází tak ke snižování nejen biologické rozmanitosti místa, ale také ke snižování protipovodňových a vodozadržných funkcí.

Počátek zájmu o Starou řeku ze strany úřednického aparátu sahá do roku 2014, kdy se nám podařilo její revitalizaci, jakožto požadavek veřejnosti, dostat do hlavních výstupů Fóra zdravého města Strakonice. O dva roky později se na místě samém uskutečnilo jednání dotyčných orgánů (včetně Povodí Vltavy) a zájmových organizací a projekt začal získávat konkrétní obrysy. Dlouhodobý pozorovatel lokality Ing. Vilém Hrdlička poskytl velmi cenné informace o zdejší biotě, naměřených mocnostech sedimentu atd. Ty mohly být využity k návrhu efektivního technického řešení, které by bylo zároveň šetrné k specifickým formám a prvkům ekosystému.

Na tyto údaje navázal Ing. Jiří Šindelář ve své diplomové práci zaměřené právě na revitalizační studii této části vodního toku. Diplomku si můžete projít [zde](#). Úvodní literární rešerše obsahuje text zaměřený na všeobecné otázky revitalizačních zásahů

Kanál spojující Starou řeku s Otavou, léto 2017, foto Jiří Šindelář

do vodních toků. Základní druhy těchto úprav jsou chápány zejména jako ekologická kompenzace negativních zásahů prováděných v minulosti (regulace toků jejich napřimováním a změny charakteru dna a břehů). Specifickou formou jsou pak renaturace, kdy se vodní tok vrací do své původní podoby a ke svým původním funkcím „vlastními silami“ bez technického přičinění člověka. V případě slepých a mrtvých ramen – tedy biotopů v přirozeném prostředí samovolně vznikajících a zanikajících – existuje v současné době jednoznačný trend jejich umělého obnovování, protože se jedná o biotopy ekologicky hodnotné a z naší krajiny mizející. Samostatné kapitoly jsou věnovány této problematice v kontextu konkrétní lokality; revitalizaci postranních říčních ramen a sedimentům ve vodních

tocích. V praktické části DP jsou rozebrány všechny základní charakteristiky místa – tedy mocnost sedimentu a hloubka vodního sloupce, výskyt živočichů, rostlin a dřevin. Tyto vstupy jsou využity k návrhu konkrétního revitalizačního opatření. Jelikož jsme byli již v roce 2016 informováni o proběhlém výběrovém řízení na zhotovitele projektu (viz [zde](#)), trochu nás v loňském a letošním roce překvapil klid strojů, který prozatím Staré řece vládne. Pídili jsme se tedy po důvodech tohoto stavu. Kusé informace nám poskytlo až Povodí Vltavy: *Finanční prostředky k realizaci akce budou žádány z Operačního programu životního prostředí 2014-2020. Z důvodu novelty vyhlášky č. 297/2005 Sb., o podmínkách ukládání odpadů na skládky a jejich využití na povrchu terénu, budou prováděny rozbory, které určí způsob uložení sedimentu. To bude promítnuto do dokumentace pro zadání stavby. Realizace nemůže probíhat od března do května z důvodu ochrany obojživelníků. Takže s ohledem na tento termín, dobu vypracování dokumentace pro realizaci stavby a průběh výběrového řízení na zhotovitele stavby je reálný termín výstavby srpen 2019 – únor 2020.*

Věřme, že časový horizont příští zimy bude konečný. Stará řeka je jedním z biologicky nejcennějších míst v blízkém okolí Strakonice. Nejen kvůli tomu, ale i vzhledem k meteorologickým výkyvům posledních let by se svědomitá péče o podobné vodní prvky v krajině měla stát jednou z všeobecných priorit. **-jj-**

Nepřítel čalounic

Včelu kuželitku (*Coelioxys*) z rodu čalounicovitých (*Megachilidae*) jsem si vyfotila 25. června 2018 v písčinně u Bezděkova (v okrese Plzeň-jih). Tato včela vede zajímavý způsob života. Je totiž nepřítelem (či parazitem) jiných čalounicovitých včel (čalounice *Megachile* – viz [Kompost č.10/2018](#), zednice *Osmia*, smolanka *Trachusa*) a pelonosek (*Anthophora*). Kuželitky navštěvují sice různé nektaronosné rostliny, ale nektar sbírají pouze pro svoji vlastní spotřebu. Samička najde hnízdo své hostitelské včely a poté pronikne ostrým, hrotovitým koncem zadečku skrz obložení i pylový bochník zapečetěné plodové komůrky a umístí vajíčko tak, že přiléhá jedním koncem k pylovým zásobám. Po několika dnech se vylíhne larva, která se nejprve živí pylovými zásobami. Po dalších několika dnech po svléknutí jí narostou velká a ostrá kusadla, pomocí nichž odstraní hostitelské vajíčko, popř. zabije hostitelskou larvu. Pokud vyklade do jedné plodové komůrky vajíčka několik samic kuželitek, vylíhlé larvy se navzájem napadají a zabíjejí, až z nich zůstane jen jediná. Dospělá larva si zhotovuje kokon, ve kterém přezimuje. V ČR se vyskytuje 13 druhů kuželitek z rodu *Coelioxys*. Nejhojnějším druhem je k. čtyřzubá (*C. quadridentata*). **Eva Legátová**

Foto Eva Legátová

Použitá literatura:

MACEK J., STRAKA J., BOGUSCH P., DVOŘÁK L., BEZDĚČKA P., TYRNER P.: Blanokřídli České republiky I., Academia Praha, 2010.

Hurá na výlet s Enviroskopem – 17.

Rozcestník šetrné turistiky na webových stránkách www.enviroskop.cz a ve volně stažitelné mobilní aplikaci Enviroskop vás nenechá ve štychu ani na podzim. I podzimní čas nabízí řadu výletů za přírodou a krajinou. Tentokrát si přijdou na své milovníci výhledů. Přijměte pozvání do vltavského kaňonu před Boršovem nad Vltavou, kde si můžete vychutnat řadu pohledů do krásně vybarveného údolí řeky s masivem Kleti v pozadí.

Lesy v kaňonu Vltavy

V kaňonu Vltavy u Jamného stojí za pozornost nejen samotná řeka, ale i skalnaté svahy nad ní, které patří mezi přírodovědecky nejcennější území Českobudějovicka. Návštěvník zdejších listnatých lesů nemusí být zrovna biolog, aby poznal, že se od běžných hospodářských porostů v mnohém liší. Na strmých stráních rostou unikátní teplomilné doubravy s pokřivenými duby a borovicemi, stinnější místa patří suťovým hájům s mohutnými lípami a hustým podrostem lísky. Že se zdejší vegetace vyvíjí již delší dobu bez větších lidských zásahů, prozrazuje kromě přirozené druhové skladby i přítomnost mnoha padlých kmenů. Nejpůsobivější jsou bezpochyby holé skalní ostrožny ve východní části popisovaného území. Koncem jara zde vykvétá celá řada vzácných teplo- a suchomilných rostlin jako bělozářka větvitá, hvozdík kartouzek, česnek horský či řebříček vratičolistý.

Celkový pohled na nejcennější porosty nad levým břehem Vltavy, foto Jiří Koptík

Ačkoli mají porosty místy až pralesovitý ráz, zdání klame. Ještě v

Nápadně kvetoucí tařice skalní je typickou rostlinou těch nejprudších skalních stěn, foto Jiří Koptík

19. století bylo celé území jednou velkou

pastvinou! Leckdo by mohl současnou "džungli" považovat za vítězství té "správné" přírody, ale opak je pravdou. Tehdejší mozaika holých kamenitých pastvin, pastevních lesů a výmladkově obhospodávaných hájů představovala podstatně pestřejší prostředí, v němž přežívalo mnohem více rostlin i živočichů než v dnešním stinném lese. Třeba v případě denních motýlů bychom tehdy mohli pozorovat dvakrát více druhů než dnes. Pro obnovu zdejší druhové pestrosti proto nestačí pouhá pasivní ochrana, ale naopak je třeba přistoupit k aktivní péči - mozaikovitému prořezávání porostů a ideálně také pasvě.

Lokalita je dostupná autem po

polní cestě odbočující vlevo ze silnice Jamné - Kroclov cca 400 m od okraje obce Jamné. Auto můžete nechat stát při okraji cesty přímo na hranici lokality. Lokality prochází červená turistická značka, z jejíž trasy lze pozorovat všechny nejvýznamnější fenomény.

Další informace a fotografie k lokalitě naleznete na [zde](#).
Krasec, z. s.

Simona Šafarčíková, Krajská síť environmentálních center

Vědomá žena

Ráda bych vám představila svůj nový projekt. Od října 2018 probíhá ve Strakonících a blízkém okolí cyklus přednášek a živých seminářů „Vědomá žena“. Oslovuji a zvu inspirativní ženy, které ve svém oboru vědomě rozvíjejí mně blízké životní hodnoty. Ve Strakonících mi některá témata chyběla. Proto vznikl koncept cyklu přednášek, které bych ráda sdílela se širší strakonickou veřejností. Nejde jen o předání informací, jde rovněž o podporu a tvorbu provázané společnosti, komunity lidí na podobné vlně.

S ohledem na koloběh roku tvořím dramaturgii celého cyklu. Na podzim se věnujeme očistě a propouštění. Přípravě na zimní období.

V říjnu proběhl workshop s Marcelou Sobotovou „Minimalismus, nikoliv extrém, ale součást každého dne“. Marcela s námi sdílela jednoduché a funkční kroky ke svobodnějšímu životu bez zahlcení hmotnými statky. Proč se nepotřebných věcí zbavovat a jak to udělat?

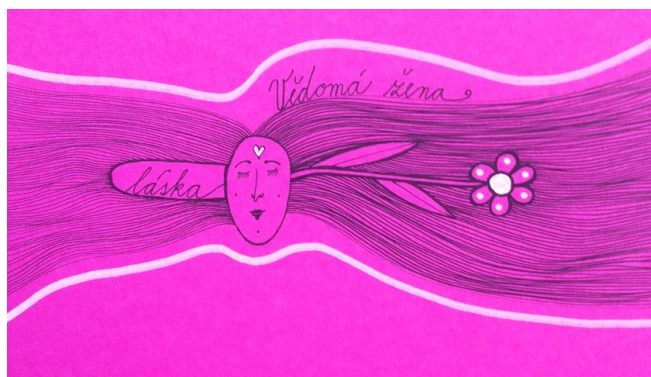
V listopadu budou semináře dva:

V sobotu 3. 11. od 13 do 16 hod. bude v Klínovicích prožitkový seminář s Ráchel Weitzovou „Etické vaření s metodami probouzení a fermentace potravin“. Ráchel tvoří jídla převážně z lokálních rostlinných surovin. Věnuje se kvašení zeleniny a obilovin, sbírá divoké byliny, probouzí ořechy a semínka. Vznikají tak velmi výživné pokrmy, které teď na podzim posílí funkci tlustého střeva, a tedy i naši imunitu. Povídání bude doplněno množstvím ochutnávek.

Ve čtvrtek 29. 11. od 17 do 19 hod. přijede do RC Beruška Kateřina Marešová a povede workshop „Cyklická máma“. Hovořit se bude o menstruačním cyklu a jeho fázích. Proč a jak se na sebe mohou ženy naladit. Jak mohou jednotlivé fáze a jejich dary zapojit do běžného života v domácnosti, s dětmi či v zaměstnání.

Další akce chystám od ledna 2019. Přednášky a workshopy nejsou zaměřeny pouze na ženy, muži budou v publiku více než vítáni. Aktuální informace k programu můžete najít na FB [Vědomá žena – Strakonice](#). „Vědomá žena“ navazuje na můj první projekt „Ženský kruh“, který probíhá jednou měsíčně v Čajovně Na Půdě. Jde o zastavení a sdílení zkušeností na konkrétní témata v kruhu žen. Více informací na FB [Ženský kruh Strakonice](#).

Budu se těšit na viděnou! **Alena Cardová**

Večer s dokumentem – 57. díl – Nalezení Na Ztraceném

K doplnění článku o dlouhodobém biomonitoringu přirozeného vývoje v porostech NP Šumava (str. 6) a zejména vývoje náhledu na tuto problematiku může velmi dobře posloužit dnes už částečně historický snímek z roku 2011 Nalezení Na Ztraceném. I když se na první pohled může jednat o sondu do motivace aktivistů doplněnou náhledy odborníků i známých osobností, možná ještě lépe film dokumentuje výraznou polarizaci názorů na šumavskou kauzu. Stav, který jsme dlouho pozorovali a několikrát i komentovali a který naštěstí trochu vychladl po několikaleté kvalitní práci nového vedení NP a po loňském přijetí novely zákona č. 114/1992 Sb.

Zatímco dříve se celá problematika zjednodušovala otázkou, zda na Šumavě kácet, či nikoli, dnes se naštěstí diskuze strukturuje do dalších oblastí. Pokud kácet, tak kde, kdy a za jakých podmínek? Jaká území ponechat samovolnému vývoji? Anebo nezvládne situaci na mnoha místech přece jenom les sám, pokud mu vytvoříme vhodné podmínky? Finanční tendence pro ovlivnění vývoje na Šumavě tu budou asi ještě dlouho. V našich rukou jsou však informace, které mohou změnit náhled veřejnosti.

V době, kdy bylo takových informací ještě poskrovnu a politická reprezentace ani vedení parku takovému "alternativnímu" náhledu příliš nakloněna nebyla, muselo být

Foto Edvard Sequens

přistoupeno ke všeobecně málo populárnímu zásahu blokadou na místě samotném. I když konkrétně v lokalitě Na Ztraceném příliš úspěšná nebyla, pomohla dostat celou "věc" na světlo. A po jejím skončení se mnohé soudní spory přiklonily na stranu blokádníků.

Prostřednictvím dokumentu se dozvíte více od samotných účastníků. Proč se zde ocitli, s jakými se museli vypořádat nepříjemnostmi a předsudky. V zádech mohli našťěstí zaznamenávat silící podporu od mnoha vědeckých pracovníků (Pavel Kindlmann, Bedřich Moldan, Ivan Rynda, Jakub Hruška, Josef Fanta...), politiků (Vladimír Špidla, Jan Ruml) i známých osobností (David Vávra, Václav Vydra), kteří dostávají ve filmu také prostor. K dění se vyjadřují i zástupci druhé strany a víceméně parafrázuji některé zažitě stereotypy v pohledu na poměrně složitou tematiku.

S odstupem času se může blokáda Na Ztraceném jevit jako málo účinný projev občanské neposlušnosti. Já si však myslím, že šlo o jeden z podstatných článků vývoje šumavských událostí.

Dokument můžete zhlédnout [zde](#). -jj-

Pozvánky - listopad 2018

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

pátek 2. a 16. 11., 13-17 hod., Velké náměstí (pod radnicí)

Dvěma závěrečnými termíny bude ukončena sezóna farmářských trhů na Velkém náměstí. Přijďte si vybrat z bohaté nabídky farmářských a regionálních potravin, řemeslných výrobků a občerstvení. Vše s důslednou kontrolou původu. Na místě bude umožněn prodej drobných pěstitelských přebytků bez účastnického poplatku. Aktualizované seznamy přihlášených prodejců na: farmarsketrhy.strakonice.eu. Kontakt: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Akci pořádá Ekoporadna při ŠK ve spolupráci s Městem Strakonice.

Kurzy zdravého vaření I a II

úterý 13. 11., nebo čtvrtek 15. 11., vždy od 18 hod., ZŠ Povážská

Nová sezóna kurzů probíhá 1x měsíčně do května. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují, hlásit se můžete i jednorázově. Přijďte se seznámit se surovinami a postupy pro zdravější, bezmasou nebo dietní kuchyni. Kurzovné 100 Kč. Lektor Ing. Jan Juráš. Svou účast hlase předem na: jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244.

Zelené otazníky - Proč hynou naše lesy?

středa 14. 11., 18 hod., společenský sál ŠK (3. nádvoří strakonického hradu)

Jaký je skutečný stav českých lesů? Čím je způsobeno plošné odumírání smrkových porostů? Bude stačit vyřešit současnou kalamitu? Jaké další kroky bychom měli učinit k nápravě stavu? Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět koordinátor kampaně "Zachraňme lesy" Mgr. Jan Skalík z Hnutí DUHA. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem zve dospělé i děti:

Šumavská divočina 2018

Středa 7. 11.: Přednáší a promítá Ing. Josef Pecka. Spojeno s prezentací jeho nové knihy „Toulání Šumavou a Pošumavím“. Od 17:00 v přednáškovém sále gymnázia.

Drobný ručně šitý patchwork

Čtvrtek 8. 11.: Zdeňka Slavíková: Tvořivý podvečer aneb Ze starého nového. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v tuto dobu) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál na ukázkou a vyzkoušení budou připraveny, ale hodilo by se přinést i vlastní (odstřížky, nůžky, jehla, nit).

Zastavení v čase

Středa 14. 11.: Krátké setkání, ztišení, verše **Antonín Sova**, poetická próza **Ivan Sergejevič Turgeněv**. Od 16:30 na pobočce Za Parkem.

Procházka z Radomyšle do Strakonic

Sobota 17. 11.: Sraz v 11:00 před nádražím ČD. V 11:10 odjezd vlakem (cíl: Radomyšl zastávka). Odtud se půjde ke sv. Janu a po zpevněných cestách do Strakonic.

Hraní na kantely

Neděle 18. 11.: hraní na kantely, případně i další nástroje. Koná se od 18:00 na pobočce Za Parkem ve spolupráci se spolkem Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

Strakonické příběhy LIX.

Úterý 27. 11.: Karel Skalický: **Paroplavební agent Branka. Životy a příběhy lidí od Řepické brány za starého dobrého Rakouska-Uherska.** Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. Od 18:00 ve společenském sále ŠK (III. hradní nádvoří).

Ledňáčci

Páteční schůzky rodin se zájmem o přírodu, tradice a lidové hry. Pro děti všeho věku (i v kočárku) s rodiči, prarodiči apod. Přicházet mohou i dospělí bez dětí nebo starší školáci bez dospělých. Pomoc při vedení programu je vítaná, ale není nutná. Chodit lze i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00 před zámek u vývěsky ŠK, kromě 30. 11., kdy schůzku vynecháme. 2. 11. dušičková návštěva hřbitova, zdobení opuštěných hrobů svíčkami, 9. a 16. 11. vyrábění ozdob a dárků pro strakonický charitní jarmark. 23. 11. návštěva pejsků v psím útulku.** Za větrného počasí si na kteroukoliv schůzku **vezměte s sebou draky a dojde i na ně.**

Info: pobočka Za Parkem nebo vedoucí Monika Tůmová (602 361 321).

Výstavy

Výstavka větviček na určování (nejen s pomocí knih, ale i s možností konzultace) – v půjčovně v Husově ul. č. 380. **Pokračují i dlouhodobé akce – Místa s přírodními zajímavostmi, Nejlepší knihy aj. Otevřeno Po a Čt 13–18, St 8–12 hod.**

Více na pobočce ŠK Za Parkem (380 422 720, hrdlickova@knih-st.cz). **-ah-**

Šmidingerova knihovna zve:

Pátrání po předcích v 1. světové válce

1. 11. – Přednáška Mgr. Tomáše Kykala. Ve spolupráci s Muzeem středního Pootaví. ŠK, společenský sál, 17:00 hod.

Kurzy počítačové gramotnosti

6. 11. – PC I – Základy práce s počítačem – programy, soubory, složky, průzkumník, práce s okny, připojení flash disků a paměťových karet. Přednostně pro čtenáře ŠK. ŠK, studovna, 9:00 – 10:30 hod.

20. 11. – PC II – Základy psaní textu - klávesnice, klávesové zkratky, MS Word. Přednostně pro čtenáře ŠK. ŠK, studovna, 9:00 – 10:30 hod.

Vícehlasy 15.

6. 11. - Hosté večera Jan Burian – písničkář a prozaik a **Jiří Smrž** – folkový písničkář budou hovořit o svých cestách vedoucích nejen k písničkářům. Vstupné 80 Kč, členové Klubu přátel knihovny, děti a studenti 40 Kč. Předprodej 14 dnů před akcí v čítárně ŠK. Z pořadu je pořizován videozáznam. ŠK, společenský sál, 17:00 hod.

Kudy chodil Karel Klostermann

7. 11. - 3. 12. – Výstava ke 170. výročí narození a 95. výročí úmrtí Karla Klostermanna. Vše o životní pouti známého spisovatele. **Vernisáž v úterý 6. 11. od 16 hod., vystoupí skupina Jistěm Václava Nováka. Výstavu zahájí Jiří Klostermann, příbuzný spisovatele.** Vstupní hala ŠK.

Cestování vydá za tisíc knížek

12. 11. – Beseda s Janem Knížkem – Přijďte si poslechnout povídání o tom, jak cestování nejen ve zdraví přežít, ale hlavně si jej užít. Vyhneme se turistům a nakoukneme

do světa praktických cestovatelů. K inspiraci toho bude dost: Norsko, Kanada, Erasmus, ale i stopování, práce na dálku či prodejci marihuany jako taxi snadno a zdarma. Vstupné dobrovolné. ŠK, společenský sál, 17:00 hod.

Dudácká beseda aneb Čeněk Zíbrt po sto letech zase ve Strakonících

15. 11. – Přednášející Mgr. Jan Kouba, Mgr. Zdeněk Duda. Hudební doprovod: Ludmila Vilánková – housle, Martin Matějka – dudy. Ve spolupráci s Muzeem středního Pootaví. ŠK, společenský sál, 17:00 hod.

Spisovatelé do knihoven: Adéla Knapová

19. 11. – Autorské čtení s debatou: Adéla Knapová – prozaička, novinářka. ŠK, společenský sál, 17:00 hod. Vstupné 40,- Kč.

SLOVOSLET – Dny poezie a mluveného slova

19. 11. – 25. 11. – Budete mít možnost zúčastnit se různých tematických dílen, se školou budete moci navštívit zážitkové poetické semináře nebo si pozvat vypravěče do třídy a spolu s celou rodinou můžete navštívit něco z ostatního, zejména sobotního, programu. Ve spolupráci se Sunshine Cabaret, z.s. Prostory Šmidingerovy knihovny Strakonice a další – podrobnosti viz [zde](#).

Tvořivá dílnička pro děti

29. 11. – Perličkový stromeček. Tvoření pro děti v knihovně, materiál bude k dispozici na místě. Oddělení pro děti ŠK, 8:00 – 11:00 hod.

Na Gorille do Ruska

30. 11. – Cestopisná beseda s Vladislavem Tomanem – Vyprávění o velké cestě na malém motocyklu. Vstupné 40,-, ŠK, společenský sál, 18:00 hod.

Drobné smetí

Ústavní soud potvrdil nová pravidla pro národní parky

Poslední možností, jak ještě zvrátit přijetí novely zákona č. 114/1992 Sb., která stanovila nová pravidla pro národní parky, využilo 25 senátorů. Návrh na zrušení novely byl Ústavním soudem zamítnut. Více se dočtete [zde](#).

Pro orientaci v nepřehledném moři ekodrogerie

Složitou problematiku drogerie šetrnější k životnímu prostředí se pokusil zjednodušit [tento článek](#). Dělí výrobky dosažitelné v ČR do tří základních kategorií.

Nová lužní krajina po vzoru Lichtenštejnů

Příkladem toho, že i velké peníze se dají investovat poměrně smysluplně, je projekt Obory Obelisk v oblasti Podyjí. Jeden z břeclavských podnikatelů zde zrealizoval na ploše 700 hektarů zemědělské půdy krajinné úpravy blízké přírodě a pro zadržování vody. Více informací [zde](#).

Další firmy pro prevenci vzniku plastových odpadů

K iniciativě Ministerstva životního prostředí #dostbyloplastu se připojilo dalších šest firem. Celkem už na ní spolupracuje 13 společností. Které to jsou, se dočtete [zde](#).

Ředitel ČSO o mizení ptáků ze zemědělské krajiny

V rozhovoru pro DVTV popsal ředitel České společnosti ornitologické Mgr. Zdeněk Vermouzek hlavní důvody úbytku ptáků v zemědělské krajině. Jako hlavní faktor označil intenzivní zemědělství řízené dotační politikou EU. Rozhovor si můžete poslechnout [zde](#).

Článek o vymírání hmyzu vítězem Ekopubliky

Článek časopisu Respekt „Ze života umírajícího hmyzu“ získal cenu za environmentální publicistiku Ekopublika. Text, který na příkladu hmyzu popisuje současnou ochranu přírody, si můžete přečíst [zde](#).

Do Tichého oceánu vyplul systém na eliminaci plastových odpadů

Technologie s názvem Wilson by měla začít se zachytáváním odpadu z největšího „plastového ostrova“ na světě. Více informací se dočtete [zde](#). -jj-

Akce Buteo v zimě 2018/2019

Pro sčítání kání v následující sezóně byly vybrány tyto termíny: 17. listopad 2018, 19. leden 2019 a 16. březen 2019. Zájemci si mohou více informací stáhnout [zde](#).

75. narozeniny Zdeňky Skalické

V [Kompostu č. 12/2013](#) jsme psali na téma „31. výročí 39. narozenin Mgr. Zdeňky Skalické“, pět let uteklo jako voda a k datu 4. 11. se blíží další jubileum - ještě o něco kulatější a i z hlediska naší spolupráce ještě podstatnější. Za tu dobu přibylo plno společných chvil při dobrovolnických pracích, na schůzkách MOPíků – Ledňáčků, na výletech, přednáškách, zkrátka skoro při všem, co jsme podnikali. Za všechno jsme moc vděční a těšíme se na další. Přejeme Zdeňce Skalické hodně zdraví a radosti v kruhu její velké rodiny i mezi neméně početnými přáteli. -ah-

Literární okno

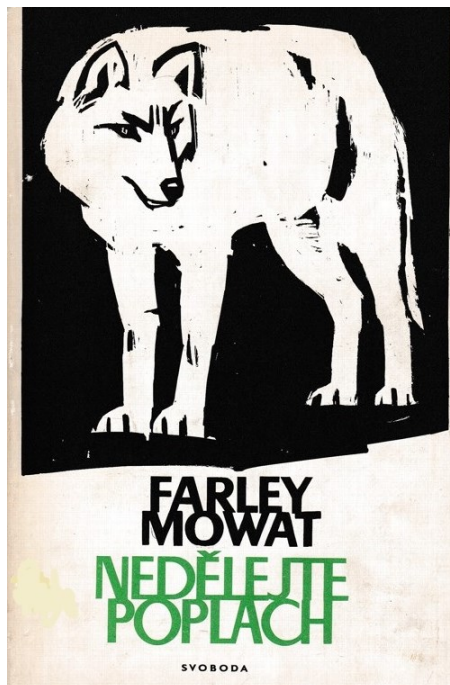
Farley Mowat: Vlci

Knížku, o které bych chtěla vyprávět tentokrát, "**Nedělejte poplach**" (1963) od amerického biologa Farleyho Mowata, jsem četla jakožto antikvariátní kořist v prvním českém vydání v překladu Jiřiny Jelinowiczové z roku 1968. Ve fondu Šmidingerovy knihovny ji máme pod přílehlavějším názvem "Vlci", vydání z roku 1997. Původní název "Never Cry Wolf" je ale nejlépe vystižen překladem slovenským: "Nehaňte vlka".

Je to knížka krásná i smutná. Dozvíte se podrobnosti o podivuhodném světě přírody a jejích původních obyvatel, zvířecích i lidských, a zároveň o tom, jak hrubě je to vše narušováno naší civilizací. A to ne z nutnosti, ale zbytečně, protože rozpínavost sportovní společnosti je přemrštěná. Vlkům se vyčítá, když si chtějí uhájit holý život (ať už přirozeným způsobem v relativně nedotčené krajině, nebo s přizpůsobenou taktikou v krajině přeměněné), kdežto my lidé bychom chtěli mít na své straně všechny výhody a naše ovládnutí ostatních tvorů zašlo už příliš daleko. A tak je nejvyšší čas k nápravě, i když je velká otázka, jak to vlastně zařídit. Bude těžké skloubit ochranu s tím, aby se vlci zároveň zaměřili kýženým směrem, a ne tak, jak by pro ně bylo pohodlnější. Nějak začít je ale nutné - a ten začátek se mi jeví jako úplně jasný: zbavit se předsudků a vidět vlky takové, jací skutečně jsou. Je toho dokonce hodně, co na nich můžeme vysloveně obdivovat. K tomu dobře slouží například "Moudrost vlků" od Elli H. Radingerové (viz [Kompost č. 8/2018](#)), ale i kniha Farleyho Mowata.

Autor začíná svůj příběh ironickým líčením toho, jak se v mládí snažil užitečně uplatnit své přírodovědné vzdělání a na jaké administrativní překážky při tom narážel. Nakonec se ocitl v kanadské tundře a měl od vlády za úkol doložit škodlivost vlků. Bylo jim přičítáno za vinu, že ubývá sobů. Ve skutečnosti to ale měli na svědomí lovci, zatímco přítomnost predátorů sobím stádům prospívá, ozdravuje je. Farley ve své knize vzpomíná na to, jak si také leccos představoval zpočátku zkraseně, jak se vlci postarali o změnu jeho vztahu k nim a jak často vyvstávala otázka, kdo vlastně studuje koho. Vlci se chovali důstojně, přátelsky, projevovali nečekanou velkorysost a humor. Přijali Farleyho za svého souseda a on tedy mohl činit svá pozorování tří dospělých a čtyř mláďat v úplném klidu.

Brzy zjistil, že vlci vedou velmi spořádaný život, i když to nejsou otroci pevného řádu. Oba samci chodili časně zvečera do práce, vraceli se dopoledne a zbytek dne prospali. Stočili se na zemi a zdřímli si na pět nebo deset minut, pak se bystře rozhlédli, jednou nebo dvakrát se zase otočili a spali dál. Farley to zkusil po nich a zjistil, že takový spánek je kupodivu velmi vydatný. Samice zůstávala u vlčat a vedla spíše denní život. Z doupěte občas vyšla i s

rodinkou, jindy jen ona sama odbíhala na vzduch, k vodě nebo k zásobárně masa. Ta byla ve vzdálenosti asi půl míle v hromadě balvanů. Potravu odtud kradly lišky, vlci o tom věděli, ale nechávali je na pokoji.

Vlčata se krmila mateřským mlékem a také natráveným masem, které pro ně dospělí vyvrhovali. Farley se dlouho nemohl dopátrat zdroje jejich potravy, protože na soby se vlci zaměřovali jen po část roku. Ukázalo se, že jejich jídelníček je složen především z drobných hlodavců. Těmi se tundra jen hemžila. Byli ale opatrní a hbití, a tak k jejich nachytání spotřebovali oba samci vždy několik hodin. Uběhli při tom odhadem třicet nebo čtyřicet mil, někdy zřejmě ještě více. Často se vraceli úplně vyčerpaní.

V době, kdy vlci strhávali vyhlédnuté jedince ze sobích stád, byl Farley překvapen tím, jak bezstarostně si sobi počínali. Věděl totiž, že dokážou snadno utéci a že pouze ti nejslabší jsou v nebezpečí. Vlci po vyplašení kořisti chvíli pozorovali její pohyb, a buď rovnou lov vzdali, nebo zaútočili. Farley se od svého eskymáckého přítele dozvěděl, že původní obyvatelé tundry pokládají vlka a soba za jedinou bytost. Sobi dávají vlkům potravu, vlci zase se starají o zdraví stád. K nerovnováze nedošlo vinou vlků, ale lidí, lovců. Farley vše pečlivě vyzkoumal, zaznamenal a zdokladoval. Zároveň zjistil, že se mu nedaří zachovat si k pozorovaným jedincům neosobní vztah. V poznámkách je označoval stylem "vlk A", ale ve skutečnosti je měl pojmenované a obdivoval jejich charakter a hezké rodinné vztahy. Stejně dobrý vztah jako Farley měli k vlkům domorodí Eskymáci. Neměli vůči nim žádné předsudky a cítili se s nim spřízněni.

Foto CC BY-ND 2.0

"... George byl osobnost. Důstojný, nedotknutelný, a přitom nebyl pyšný. Svědomitý, velkorysý, ohleduplný k ostatním a přátelský, pokud to jen šlo... George byl prostě otec, po jakém touží každý syn. Jeho žena byla neméně pozoruhodná... Krásná, prudká, dá se říci vášnivá a ďábelská. Když měla náladu, sotva vypadala jako zosobněné mateřství; přesto však to byla vzorná matka... Vážil jsem si Georga a měl jsem ho velmi rád, ale Angelu jsem si zamiloval..."

Chovali se k sobě něžně a jindy zase šibalsky, zkrátka jako vzorní, oddaní manželé. Nikdy se nehádali a po každém i docela krátkém odloučení se vítali s viditelnou radostí. Farley mohl pozorovat četné rituály, jako je objímání předními nohama, olizování, očichávání, vrtění oháňkou, škádlení, zápasení, hraní na babu, atd. atd. A také dorozumívání, ke kterému používali tak bohatou škálu zvuků, že by se to dalo přirovnat k lidské řeči.

Od začátku listopadu až do dubna cestují vlci společně se soby lesotundrou a smečky se často sdružují nebo jindy zase rozpojují, vše podle potřeby. Teritoria v té době neplatí. Značkování močí slouží k tomu, aby se vlci rozptýlili rovnoměrně a aby bylo dost potravy pro všechny. Farleymu tedy nastal čas rozloučení. Rozhodoval se, co dál. Věděl, že lovci kožešin pokládají vlka za svého konkurenta, nemilosrdně jej hubí a používají k tomu pušek, pastí nebo i zakázaného strychninu. A také útočí z letadel. Kromě toho jsou stříleni z letadel pro trofeje i sobi. Je to oblíbená "zábava" turistů a výdělek pro organizátory. Zabít sobi se pak svedou na vlky, i když stopy na sněhu jasně ukazují skutečný stav věcí. Jak se něco takového může srovnávat s tím, jak žijí Eskymáci? A s vlastnostmi divokých zvířat, podléhajících přírodním zákonům? A jak pomoci? Farley oznámil své poznatky úřadům, ale nedostal žádnou odpověď. A vláda po několika týdnech ještě zvýšila poplatek za ukořistěného vlka.

"... Kdykoli lidi začnou nesmyslně zabíjet zvířata (nebo jiné lidi), vždycky se snaží ospravedlnovat své činy tím, že připisují nejhorší a nejdopornější vlastnosti těm, které chtějí zničit; a čím mají méně důvodů vraždit, tím více očerňují ty, které hodlají vraždit..."

Pozn.: Delší verzi článku s více ukázkami si můžete přečíst [zde](#). -ah-

Ekosystémové služby a funkce lesů

Do knižního fondu ekoporadny se nám podařilo získat publikaci, kterou v běžné knižní síti nepořídíte. Vznikla jakožto výstup projektu Mendelovy univerzity v Brně podpořeného grantem z Islandu, Lichtenštejnska a Norska. Práce Ing. Jiřího Schneidera, Ph.D. a kolektivu autorů přináší souhrnné informace k poměrně novému aplikovanému vědnímu oboru.

V mnoha oblastech lidské činnosti a vnímání jsou ještě doposud lesní porosty děleny na ty „hospodářské“ a „ostatní“, kdy u první skupiny by měly být upřednostňovány zájmy ekonomické a u té druhé zájmy jiné, včetně ekologických. Nejen že toto povrchní dělení není vůbec přesné, ale v blízké budoucnosti bude muset být v zájmu nás všech opuštěno. Koncept ekosystémových funkcí a služeb se snaží postihnout a v případech, kdy je to možné, i kvantifikovat veškerý význam daného ekosystému. Tedy nejen v penězích, ale i ve všech ostatních hodnotách. A to jak pro člověka, tak i pro ekosystém samotný a všechny jeho složky. A právě tato dvě zaměření tvoří pomyslnou hranici mezi oběma pojmy (i když nikterak výraznou):

Funkce ekosystémů – schopnosti a účinky ekosystémů ovlivňovat svoje vnitřní prvky a procesy i vnitřní prostředí. Primárně nemají vazbu na naplňování vědomých potřeb člověka.

Ekosystémové služby – služby a statky poskytované přírodou, ze kterých má člověk prospěch, které mu přinášejí užitek.

Je nasnadě, že na základě nepříznivého vývoje lesních ekosystémů v současné době bude toto pojetí a hodnocení lesů nabývat na významu. Mělo by být všeobecným trendem řešit ekonomický i ekologický význam lesů současně a dosáhnout v otázkách stylu hospodaření rozumného kompromisu. Prozatím snad s výjimkou chráněných území převládalo hospodářské pojetí péče o lesy, čímž byly významnou měrou narušovány funkce ekologické.

Ekosystémové funkce a služby lesů právě takový průnik nabízejí. Dokáží zahrnout a v mnoha případech vyčíslit

význam lesních porostů v širokém spektru potřeb člověka i přírody. Není těžké uhadnout, že velkou částí se tyto dva významy překrývají (samozřejmě pokud odhlédneme od čistě ekonomického pohledu).

Text ve své první třetině představuje všeobecný úvod do lesnictví a rozbor teoretických podkladů zejména v kontextu ČR. V hlavní části jsou rozebrány dva výše zmiňované pojmy a všechny podstatné kategorie. Tedy ekosystémové služby zásobovací (dřevo, potraviny, voda atd.), regulační (ovlivňování kvality ovzduší, podnebí, hydrologického režimu, eroze...), podpůrné (půdotvorné procesy, fotosyntéza, koloběhy živin...) a kulturní (výchovné, vzdělávací, estetické, duchovní... hodnoty). Podobně pak ekosystémové funkce bioprodukční (produkce biomasy), ekologicko-stabilizační (autoregulační mechanismy), hydriko-vodohospodářská (zadržování vody a zlepšování její jakosti), edafická-půdoochranná (ochrana před erozí, půdotvorné procesy...), sociálně-rekreační (ovlivňování mikroklimatu a rozmanitosti prostředí), zdravotně-hygienická (čištění ovzduší, vliv na klima...).

Na základě několika metodik je nastíněn poměrně složitý a místy nesrozumitelný způsob hodnocení různých typů lesních porostů. Jsou porovnány charakteristiky rozdílných lesů a jejich významů v těchto hlediscích. Můžeme si tak udělat přibližnou představu o tom, jak by měly vypadat lesy poskytující co možná nejširší a nejkvalitnější škálu takových hodnot. Zajímavé srovnání pak nabízí poslední kapitola knihy. Rozebírá, jak jsou lesní hospodářství a konkrétní podoby lesních porostů vnímány širokou veřejností. Ukazuje se, že i když podvědomě tušíme, jak by kvalitní les měl vypadat, většinou ho hodnotíme na základě materiálních požitků, které nám poskytuje. Příkladem může být výzkum z roku 2012. Ten ohodnotil jako nejčastěji se vyskytující výtku „neuklizenost“ lesa, tzn. velký výskyt mrtvého dřeva – tedy věc podporující mnoho ekosystémových funkcí. Velmi známá je rovněž preference „bezpečně vypadajících“ lesů, tedy těch bez kvalitního podrostu s dostatečným rozhledem. Existuje tedy rozpor nejen mezi ekonomickými a ekologickými zájmy, ale také mezi kvalitou lesa z pohledu ekosystémových funkcí a vnímáním širokou veřejností. Všechny tyto různé pohledy by mohlo pomoci sjednocovat a vysvětlovat právě komplexní pojetí ekosystémových funkcí a služeb. -jj-

„... Když se proti sobě na koních rozjízďejí Václav s Martinem...“

... Když hospodář pohlédne na saně v přístěnku o poznání zkoumavěji,

Foto Josef Pecka

když smrky po setmění zašumí, jako by to mělo být naposled,

když tůně strnou v očekávání nehybnosti,

když se ti chce brečet a smát se zároveň,

to šumavskéj podzim - ten bláznivě krásnej šumavskéj podzim -
teprve a nesměle začíná...

A proč podzim?

Protože podzim.

Přelítnout rychlostí blesku slova na obrazovce počítače, surfovat hned zase někam jinam... i to je způsob, jak vstřebávat svět kolem sebe. Vidět jej okénkem auta, stihnout toho za den, co jen se vejde, druhý den „dělat“ zase jiný kus krajiny, to se dá a děje se to a psát o tom nebudu, nelíbí se mi to. Místo toho jsem pro vás přepsala kousek z podivuhodné básně pana Romana Kozáka, chtělo se mi u toho brečet a smát se zároveň, tak jako autorovi, když svými verši vítal podzim, jsem takhle podobně naměkko i teď, kdy začíná listopad a na naší milé Šumavě už bude, snad, brzy sníh, a až tam zase někdy pojedou, bude to vlakem, a ne autem. A vlastně, když mám tak ráda knížky pana R. Kozáka, mohla bych si některou přibalit do batohu a v motoráčku si zase nějaký ten odstavec vychutnat. Budou to „Pohádky ze šumav-

ských lokálek" nebo „Příběhy schované v žule"? Nebo některá z těch, které jsem ještě nestihla přečíst?

Od června do srpna jsme uspořádali tři šumavské výlety pro veřejnost, jezdili jsme veřejnou dopravou, provázet jsme se nechali panem Ing. Josefem Peckou, bylo to jako každý rok krásné a na knížky přišla často řeč, ať už šlo o ty výše zmiňované, nebo plno jiných. I ten internet jsme přece jenom doporučili, protože máme dobrou zkušenost například s webovými stránkami volarského ekocentra U nás. Pokud je zatím neznáte, můžete začít třeba zrovna fotografiemi Romana Kozáka (viz [zde](#)) a komentářem k nim, jehož autorem je **Roman Čmerda, předseda občanského sdružení U nás** a další ze spřízněných duší, co se týká Šumavy, železnice, přírody, fotografování, psaní a tak vůbec. Podle fotografie je to mladý člověk, jinak o něm zatím nic moc nevím a těším se, až si toho i od něj přečtu ještě o něco víc než dosud. Co jsem zatím stihla (viz např. [zde](#)), moc se mi líbilo. Posudte sami. **-ah-**

„... Políbím ženu, poceluji svých čtyř dětí a nasedám do motoráčku šumavských drah. Utahaný a ošuntělý vůz, který slovy klasika „prodělal již několik sovětských ofenziv“ klinká, řinčí, chrochtá a skáče, takže vésti smysluplný dialog víceméně nelze. Mlčíme, a já pozoruji za oknem usínající Šumavu. Tma si pokradmu ukusuje z její krásy. Bílé zuby bříz plné nikotinových skvrn, uzardělé smrky, pošlapané listí a rozesmáté stádo laní. To vše nenávratně mizí v její náruči a temnota uchvacuje i mou mysl. Jaká bude tato cesta? Těším se? Nevím, i když vlastně už samo opouštění rodné vísky je tak trochu vzrušující. Vzdávám se své večerní sprchy a pohodlné postele. Přijdu o teplou večeri. Místo do monitoru svého PC budu zírat do špinavých oken vlaků. To je přeci dobrodružné, co říkáte? Safra, prostě cestovatelský adrenalin..."

Listopad očima Jirky Wagnera

Na začátku měsíce se na nás někdy usměje sluníčko. *Kolem Všech svatých slunce uroní ještě malou slzu babího léta.* Ale už svatý Martin nás mnohdy obdaří prvním sněhem, přijede na bílém koni. A někdy ne, někdy přijede jen na brúně, na koni vespod bílém ale navrch ještě hnědém. Mlhy, sem tam dešť či vítr, úhrnem nevládnou, které nám zpestří posvícení. Pokud ho držíme. Po půli listopadu se ráda objeví inverze: na horách slunce laškuje s modrou oblohou, ale my tady dole v strakonické kotlině se brodíme mlhou, mrazíky a šerem. Listopad je nejponuřejším měsícem roku. A světla dál valem ubývá.

Listopad z mlhy, jinovatky, deště, sněhu a bláta, předzimou k zimě chvátá.

Naši předkové to listopadové počasí uměli dobře vystihnout.

PO RÁNU SLUNCE
den ještě stih'.
Dešť večer.
V noci? Přišel sníh!

JÁ V ZIMNÍM SVETRU,
holub v letu,
derem' se dnes
proti větru.

(výlov Střelského rybníka)
NAD KOPCI MLHA.
Natěsno kapři v kádích.
Druh vedle druhu.

ZAMLKLÉ DOMY
v šedé mlze.
S deštěm sníh.
Netečné stromy.

(podzim u Poříčí)
LETITÁ LÍPA
v polích.
Ve větru větve
vržou.
A bolí.

Foto Jiří Wagner

Listovka

Asistent

Příroda nabízí dostatek možností, by se milovník scenérie přírodní nasýtil jejími krásami, ukochal se jarým zpěvem božího ptactva, tu a tam vydechl obdivné citoslovce a zhluboka nadechl čerstvého ozónu. Jda přírodou tyká si takový milovník se všemi živými tvory, tu a tam pozdraví statného srna či skotačící veveriči nebo letící babočku bílé C. Leč tito okřídlení či onoženci ze známé příčiny prchají. Jest však kol milovníka přírodních inspirací mnoho usmívajících se nepohyblivých, ba, dá se říci statických přátel. Tu lýkovec jedovatý, vraní oko, durman panenská okurka, ocún mámivý či masožravá rosnatka nepřímo prolomí ticho tišín energetickým výkřikem šťastného botanika. Všude kolem se usmívají a dýší skromní přátelé a člověku netřeba společenského hlaholu hospody "Na růžku" či oblíbené rubriky "Ze společnosti" na PC.

Leč, přec se do duše rostlinopisce vkrádá zprvu nejasná, posléze zřetelně volající tou-

ha po příteli, kterýž by též sdílel krásy spanilé Flóry. Vždyť sdílená radost je dvojnásobná radost! Ó, jak šťastni ti, kdož našli spřízněnou duši! Takoví se nemusejí báti bouří života! Když zemdlévá v nich nadšení či umdlévá tělo, tu přítel napne svoje mužné síly a podobna transfúzi přelévá se jeho energie zdarma do žil znaveného druha.

KDE hledati!? Kde naléztí takového přítele, jenž sdílí nadšení rostlinopisce, takového, který by sekundoval přírodozpytci, živil sebe i jeho latinskými názvy druhů, rodů, rostlinných čeledí, či zajímal se o klínovitý řapík, jež vybíhá vpředu do 4-6 štětín, uprostřed nichž je okrouhle ledvinitá čepel, jejíž břichatě vyduté poloviny jsou podél hlavního žebra k sobě skloněny plus minus v úhlu 90 stupňů a schopné úplného sevření, neb oko po boku s okem porovnával rozšířený vnější konec plodolistů v šišťici borovice!!? Ten, který by odborně oponoval zasvěcenými slovy: "Souhlasím s tebou, příteli, leč tvar pestíku této kapradiny je poněkud netypický..." Kdo vypoví a obsáhne radost takového milovníka přírody, jestliže se objeví duše spřízněná, která se takto táže a zajímá se o subspecie rostlin ruderalních či lesostepních!? Na takové bytosti, jež plynule přecházejí do odborného jazyka latinského, ba zapomínají jazyka mateřského, jemně dopadá harmonická hudba sfér a ze samého nebe snášejí se na tyto duše okvětní lístky andělských asfodelů.

Kerblík lesní, foto -vh-

Vpravdě se musím přiznati, že takové štěstí potkalo i mne!

Prvá rostlina, která oslovila mého, takového šťastně nalezeného přítele, byl *Anthriscus sylvestris* (pro méně nadané milovníky květeny): kerblík lesní. Pravda, zpočátku činilo seznání této běžné rostliny mému druhovi jistě potíže, ovšem již po měsíci pravidelného opakování jsem byl pokaždé vítán upřímnými slovy: knedlík lesní. Za další měsíc se ovšem vše dostalo do správných botanických norem a já se již nemusel před svými akademickými druhy z České botanické společnosti za svého přítele stydět. To jsem ovšem netušil, jaký osud mne čeká...

A jak to všechno dopadlo? Plnou verzi tohoto (takřka) pravdivého příběhu si můžete přečíst [zde](#).

František Zima

Fotominifejeton

Listo histo rie

To bylo elánu v dubnu! V květnu nikdo nerostl rychleji než já! A ta červenová rána - to se mi to dýchalo! Červencové i srpnové bouřky i sucha jsem přežil. Až v září už mi nějak docházely síly. A potom ten říjen... Ale co: teď jsem zase jinovatkový krasavec - a na zimu se už někam poděju. A na jaře? No, to na vás zase zeleňoučký vykouknu z nějakého pupenu! **Jiří Wagner**

Foto Jiří Wagner

Zdraví a strava

Zavařování

Jedna z nejvíce využívaných metod konzervace potravin byla tématem prvního z kurzů zdravého vaření této sezóny. Jde o eliminaci bakterií, kvasinek, plísní a jiných mikroorganismů vysokou teplotou z připravovaných jídel, čímž dosáhneme výrazného prodloužení trvanlivosti. Tento postup tak můžeme dobře využít v obdobích roku s velkou produkcí konkrétních plodin a zpracované potraviny nám pomohou překlenout ty části roku, kdy je čerstvých a kvalitních regionálních potravin poskrovnu. Připravíme si pokrmy k pobytům tam, kde není k dispozici chladnička (zvláště ideální pro potřeby letního putování v přírodě nebo táboření). Kromě toho může zavařování šetřit peníze a také předcházet vzniku odpadu při nákupu průmyslově opracovávaných potravin (k zavařování můžeme dobře využít nevratných skleněných obalů z minulosti). Bezobalové vaření bude tématem příštího kurzu (15. 11. - viz pozvánky na str. 12).

Jablko-mrkvový džem (zhruba 5 menších skleniček)

Ingredience: jablka (cca 500 g), mrkev (cca 300 g), zázvor (2 cm), 2 citróny, cukr (cca 400 g), celá skořice

Postup přípravy: Mrkev nastrouháme najemno, jablka i se slupkou nakrájíme na malé kostky. Obojí v hrnci podlijeme trochou vody a dusíme na mírném ohni. Po změknutí jablek přidáme skořici. Za častého míchání dále dusíme na velmi mírném ohni, dle potřeby podléváme menším množstvím vody. V závěrečné fázi promícháváme metlou. Přidáme najemno nastrouhaný zázvor (měl by se dusit alespoň 15 minut). V závěru přidáme cukr, necháme rozpustit a přilijeme šťávu z dvou citrónů. Za častého míchání vaříme do zhoustnutí. Ihned plníme do čerstvě vysterilizovaných skleniček, které obrátíme dnem vzhůru. Celková doba varu džemu je zhruba 2 hodiny.

Trvanlivá tofu paštika

Ingredience: tofu marinované (alter. uzené/česnekové), cibule, česnek, lahůdkové droždí, sójová omáčka (alter. rajský protlak), drcený pepř, uzená paprika (alter. kari/bylinky/černá sůl...), rostlinný olej, sůl, škrob

Postup přípravy: Na velké pánvi nebo v hrnci (podle chystaného množství) na oleji orestujeme nadrobno pokrájenou cibuli, v závěru restování přidáme na chvíli utřený česnek. Tofu nastrouháme najemno, přidáme do cibulového základu, podlijeme menším množstvím vody, osolíme, ochutíme sójovou omáčkou (nebo rajským protlakem), zvoleným kořením nebo směsí a dobře rozmícháme. Dusíme tak, aby se směs spojila. V závěru přidáme lahůdkové droždí, zaprášíme škrobem (1-2 lžice na cihlu tofu) a dobře rozmícháme. Pokud chceme mít paštiku jemnou, směs umixujeme. Plníme do vysterilizovaných skleniček a vaříme je v hrnci zcela ponořené pod vodou cca 10 minut.

Foto -jj-

Směs na topinky z dýně hokaido

Ingredience: menší dýně hokaido, cibule, česnek (6-8 stroužků), rostlinný olej, sůl (2 lžičky), cukr (2 lžice), červený vinný ocet (2 lžice), sladká paprika (lžice), pálivá paprika nebo chilli (půl lžičky), drcený pepř, rajský protlak (zhruba 250 ml)

Postup přípravy: Dýni omyjeme, zbavíme jader a i se slupkou nastrouháme nahrubo. Nadrobno pokrájenou cibuli orestujeme dozlatova na oleji. Přidáme dýni, podlijeme menším množstvím vody, osolíme, opepříme a dusíme. Po zhruba pěti minutách přidáme utřený česnek a všechny ostatní ingredience. Na mírném ohni odklopené vaříme do změknutí a zahuštění (cca 20 min.). Vařící směsí plníme čerstvě vysterilizované sklenice tak, aby v nich nezbyl přebytečný vzduch. Pevně zašroubujeme a otočíme víčkem dolů. -jj-

Ohlédnutí za ochutnávkami Veget Festu - 2.

Kváskové krekry

Ingredience: kvásek (250 g - den předem smícháme 125 g žitné mouky, 125 ml vody a lžičku kvásku), olivový olej (25 g), slunečnicový olej (20 g), sůl (5 g), sezam (20 g), lněné semínko (20 g)

Postup přípravy: Všechny ingredience promícháme dohladka a přidáme 25 g rýžové mouky a 100 g hladké mouky. Znovu zpracujeme, rozválíme na plechu s pečícím papírem, rozkrájíme rádýlkem, postříkáme vodou a pečeme na 180 °C 10 minut. Poté obrátíme a pečeme dalších 10 minut. Do těsta můžeme přidat koření a další semínka. **Tereza Müllerová**

Ovocné koláčky

Ingredience: celozrnná špaldová mouka, rostlinná smetana, olej nebo jiný rostlinný tuk, sůl, hnědý cukr, sušené droždí, ovoce (např. švestky nebo jablka s hrozkami apod.)

Postup přípravy: Mouku smícháme s trochou soli a cukru, přidáme sušené droždí a vlažnou smetanu, zaděláme těsto a necháme na teplém místě kynout. Nakrájené ovoce (nebo marmeládu) podle chuti přisladíme hnědým cukrem a přidáme popř. koření (vanilku apod.) nebo také posekané ořechy, pomletý mák, zkrátka co dům dá. Těsto rozválíme na placku, vykrájíme kolečka (nebo necháme placku vcelku) a přeneseme na vymaštěný plech, kde necháme ještě chvíli kynout. Troubu předehřejeme na 200 °C. Těsto poklademe ovocem, posypeme drobenkou z mouky, tuku a cukru, okraje potřeme rostlinnou smetanou. Pečeme při 180°C do zružovění okrajů, tj. asi 30-40 minut. -ah-

Foto Darina Vernerová

Tofu pomazánka

Ingredience: balení tofu natural, velká cibule, 2 lžíce oleje, 2 lžíce lahůdkového droždí, sůl, drcený pepř

Postup přípravy: Cibuli nakrájíme nadrobno a usmažíme dozlatova. Promícháme s ostatními ingrediencemi a umixujeme dohladka.

Bramboráky (cuketáky)

Ingredience: 0,5 kg brambor, 0,5 kg cukety, 2 lžíce lněného semínka (nadrčeného), 100 ml vody, cibule, bazalka, majoránka, sůl, drcený pepř, 5 stroužků česneku, hladká mouka

Postup přípravy: Brambory a cuketu nastroháme nahrubo. Nadrčené lněné semínko namočíme na cca 15 minut do 100 ml vlažné vody.

Česnek utřeme, cibuli pokrájíme na malé kousky. Smícháme se všemi ostatními ingrediencemi. Přidáme hladkou mouku dle potřeby. Pokud máme houby, pokrájíme je do směsi. Smažíme běžným způsobem. **Inge Večeřová**

Hokaido vindaloo

Ingredience: 500 g dýně hokaido, 10 velkých cibulí, 6 čerstvých rajčat, 2 plechovky loupaných rajčat, čerstvý zázvor, 6 stroužků česneku, 200 g slunečnice, citrón, koření garam masala, římský kmín, mletý koriandr, mletý zázvor, mletá skořice, kurkuma, kari indického typu, hořčičné semínko, mleté chilli, sůl, pepř, olivový olej, rýže

Postup přípravy: Než začneme vařit, namočíme si do vody slunečnici. Poté vydlabeme dýni hokaido a nakrájíme na kostky. Uděláme marinádu z oleje, římského kmínu, kari, kurkumy, mletého koriandru, soli. Kostky dýně obalíme a dáme péct do trouby na 200 °C cca 15 minut - aby byly kostky „na skus“. Mezitím si nakrájíme jednu cibuli nadrobno. S česnekem na plátýky ji lehce osmažíme, přidáme na kostky nakrájená rajčata a smažíme, přidáme také trochu vody. Oloupeme zbylé cibule, rozkrájíme je na poloviny a dáme vařit. Nachystáme si mixér a do něj hodíme namočená slunečnicová semínka, která rozmixujeme na pastu. Přidáme uvařenou cibuli, plechovku loupaných rajčat a také osmažená rajčata s cibulkou a česnekem. Teď všechno okořeníme čajovou lžičkou garam masaly, koriandru, zázvoru, kurkumy, kari a hořčičného semínka. Poté ještě přidáme 6 chilli papriček a 2 polévkové lžíce mletého chilli. Všechno řádně rozmixujeme, aby vznikla červená hladká omáčka. Omáčku z mixéru nalijeme do většího hrnce, přidáme upečené kostky dýně, jídlo dosolíme, zakápneme šťávou z poloviny citrónu a několik minut necháme vařit. **Lukáš Diviš**

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Informační centrum neziskových organizací, Husova 380, Strakonice

Po, St: 7:30 - 16:00, Út, Čt: 12:00 - 16:00,
Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody
Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: posta@csop-strakonice.net

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková (-ah-), Vilém Hrdlička (-vh-), Jiří Wagner, Simona Šafarčíková, Eva Legátová, Zuzana Jahnová, Darina Vernerová, František Zima, Tereza Müllerová, Inge Večeřová, Lukáš Diviš

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Jan Juráš

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2018

ŠMIDINGEROVA
KNIHOVNA
STRAKONICE